

Symposia over heggen, heiden en klimaatbuffers

Geregeld vinden symposia plaats met ondersteuning van Staatsbosbeheer. Deze bijeenkomsten spelen een belangrijke rol bij het delen van ervaringen en het bundelen van toekomstige activiteiten – mét kostenbesparingen. Hier enkele voorbeelden.

Hands on hedges, heggensymposium: in Bemmelen, drie dagen inclusief excursie naar de Maasheggen, met deelnemers uit België, Duitsland, Engeland, Frankrijk, Ierland en Nederland. Thema's waren huidige en toekomstige functies van heggen, bijvoorbeeld als 'landscape of meaning', 'healing hedges' en hun bijdrage aan energievoorziening in Frankrijk en Duitsland. Kenmerken van fraaie heggensystemen zoals de Maasheggen zijn: hoge biodiversiteit, goed vastgelegde minimumomvang, draagvlak bij het publiek en betrokkenheid van kinderen. "Er kwam een overweldigende hoeveelheid ervaringsinformatie op tafel. Het allermooiste kwam aan het eind – de oprichting van een Europees Netwerk voor Heggen", aldus Lex Roeleveld en Louis Dolmans, Stichting Heg&Landschap. Jaarlijks zal er een heggensymposium worden georganiseerd. Deelnemers hebben bovendien afgesproken dat elk land een op het symposium geïnspireerd project zal starten.

Heidebeheer in de 21e eeuw, hoe ziet dat eruit? Dit was de titel van een eendaags Nederlands symposium op Radio Kootwijk met sprekers van Alterra, B-Ware, Stichting Bargerveen, EIS-Nederland, RAVON en De Vlinderstichting, georganiseerd door Staatsbosbeheer Regio Zuid. Twee boeken zijn gepresenteerd: 'Economy and ecology of Heathlands (W.H. Diemont, W. J.M. Heijman, H. Siepel & N.R. Webb)', en 'Heidebeheer; moderne methoden in een eeuwenoud landschap (J. Smits &

J. Noordijk)'. Minder gangbare beheervormen als visgraatplaggen, branden en het aanleggen van akkers in relatie tot flora en fauna kwamen aan bod. Vooral over de toepassing in de praktijk en de financiering in de toekomst is gediscussieerd. De kosten van beheer en onderhoud zouden terugverdiend kunnen worden door het invoeren van rechten voor het plaatsen van bijenvolken of schapenkuddes, geld te vragen voor het onttrekken van grondwater door waterleidingbedrijven en het verkopen van biologisch schapenvlees. Gedebatteerd werd o.a. over de reële prijs van het schapenvlees en de beste intensiteit van begrazing – voor insecten zou sterker begrazen goed zijn en voor reptielen juist beperkter begrazen.

Klimaatbuffers verbinden: eendaags symposium in Venray, georganiseerd door zeven Nederlandse natuurorganisaties, dagvoorzitter Michel Jehae van Staatsbosbeheer. Het begon met de feestelijke opening van klimaatbuffer Ooijen-Wans-

sum. Klimaatbuffers zijn natuurgebieden die ons helpen bij waterveiligheid. Ze hebben een katalyserende rol, dragen bij aan tijd- en kostenefficiënte gebiedsontwikkeling, en bieden het Deltaprogramma kansen. Momenteel zijn er 20 pilotprojecten in Nederland (www.klimaatbuffers.nl). In Ooijen-Wanssum en Kempen-Broek, de voorbeeldprojecten van het symposium, zijn functies gebundeld zoals CO₂-opslag, wonen, agrarisch ondernemerschap, natuurontwikkeling, recreatie, hoogwaterveiligheid en herstel van sponswerking. Deze bundeling maakt dat elke euro efficiënt wordt ingezet en meerdere belangen dient. Agrariërs, overheden en natuurbeheerders zijn enthousiast over de werkwijze. Een belangrijke conclusie van de slotdiscussie: de vertaling van de klimaatbufferaanpak naar Deltaprogramma is te verbeteren en het Deltaprogramma wil daar graag bij helpen.

Groenknolorchis en Herfstschroeforchis

Voor Groenknolorchis (*Liparis loeselii*) in de Grevelingen (evenals voor veel andere orchideeënsoorten) is 2013 een topjaar geweest. Nooit eerder zijn hier zoveel exemplaren geteld; vooral op de Veermansplaat en in het bijzonder de laaggelegen Noordkop. 'Hier maken zilte vegetaties heel geleidelijk plaats voor schrale zoete vegetaties. Het is juist in die overgangszone dat Groenknolorchis het heel goed doet. Het aantal exemplaren op de Noordkop liep op van 11.000 in 2012 naar ruim 37.000 in 2013. Het totaal voor de Veermansplaat kwam hiermee op ruim 40.000 ex., waarmee het misschien wel de grootste populatie van Nederland en Europa is!' Zo zegt Kees de Kraker (van onderzoeksbureau Sandvicensis).

Zoals bij veel planten in ons land dit jaar, kwam Herfstschroeforchis (*Spiranthes spiralis*) op de Hompelvoet bijna drie weken later in bloei dan gewoonlijk.

Bij de eerste telling heeft Kees bloeiende planten gemerkt met schelpjes. Op een aantal proefvlakken heeft hij een hertelling verricht om het percentage dat later in bloei is gekomen (of over het hoofd gezien is) te bepalen. Dat lag dit jaar behoorlijk hoog, namelijk op 39,6% en het totaal komt dan op ca. 9.700 bloeiende planten uit (in 2012 op 9.000). Ook op de proefvlakken waren veel bloeiaren al weggegraasd (schelpjes zonder bloeiaar), dus hebben hier zeker 10.000 bloeiende planten gestaan en het totaal komt dan op het dubbele of een veelvoud daarvan uit.

Er is de laatste jaren sprake van afname op vochtige gedeelten waar Kruiwilg (*Salix repens*) opruikt en toename in droog, hoger gelegen, kortgrazig terrein. Regelmatige begrazing zodat een zeer korte vegetatie aanwezig is, blijkt steeds weer erg belangrijk voor het voorkomen. Ook op andere plekken in de regio tellen vrijwilligers ieder jaar de kleine orchissen en geregeld gaan er e-mails tussen hen over en weer. Herfstschroeforchis is bijvoorbeeld ook geteld in de Westduinen op Goeree en op de Grevelingendam waar de populaties kleiner zijn dan op de Hompelvoet.

(foto: Kees de Kraker)

Herfstschroeforchis

